

1. წინასიტყვაობა

რაში მდგომარეობს სწავლებისა და სწავლის არსი, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების თვალსაზრისით? როგორ და რატომ უნდა ფასდებოდნენ მოსწავლეები? სამართლიანია თუ არა შეფასება? უწყობს ხელს შეფასება სწავლასა და სწავლის პროცესს? დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში ასეთი დეტალური კითხვების დასმა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია. რომელ კომპონენტებს სჭირდება შეფასება? რა ტიპის ცოდნაა ყველაზე მნიშვნელოვანი და როგორ უნდა შეფასდეს? საჭიროა ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მუხლების ზეპირად ცოდნა თუ ქვეყნის სამართლებრივი სისტემის სტრუქტურის ცოდნა? ჩვენ არ გვაქვს პასუხი ამ კითხვებზე, ვინაიდან ჩვენ სწორედ ამ საკითხებზე ვმუშაობთ, საერთაშორისო მასშტაბით, და ჯერჯერობით არავის აქვს გარკვეული პასუხი მათზე. ვინაიდან ყველა ტიპის სწავლას სჭირდება შეფასება, მასში მიღწეული წარმატებების მიხედვით, ჩვენ გვსურს, ეს ასპექტი ყურადღებით განვიხილოთ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებასთან დაკავშირებით. ერთ-ერთი გზა ამ პრობლემის გადაჭრისა, მდგომარეობს შეფასების ფორმის შერჩევაში. იმ შემთხვევაში, თუ მასწავლებლები და მოსწავლეები შეფასებას აწარმოებენ სწავლის პროცესში და არა სწავლის პროცესის დასრულების შემდგომ, შეფასება სწავლის პროცესის ხელშემწყობ ფაქტორად და წარმატების გარანტად გვევლინება. მოცემულ საკითხზე მსჯელობისას, ჩვენ გვინდა, ჩვენი წვლილი შევიტანოთ სწავლის ფართო ცნების გაგებაში იმით, რომ შემოგთავაზოთ სხვადასხვა მიდგომა შეფასების გარეშე წარმოებული სწავლისადმი. კითხვის არსია არა ის, საჭიროა თუ არა ვაწარმოოთ შეფასება, არამედ ის, თუ შეფასების რა ფორმას გამოვიყენებთ, სწავლის რა ეტაპზე და, უპირველეს ყოვლისა, რას ემსახურება ეს შეფასება. აქედან გამომდინარე, ჩვენ ვსვამთ კითხვას, ისევე, როგორც ამას სწავლის მეთოდების შერჩევისას ჰქონდა ადგილი: მნიშვნელოვანია არა ის, თუ რა მეთოდს შევარჩევთ, არამედ ის, თუ რომელ მეთოდს და სად გამოვიყენებთ. დემოკრატიული

მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება, როგორც არა ერთხელ აღვნიშნეთ, არ წარმოადგენს საგანს. იგი უფრო ფართო გაგებას მოიცავს. ეს არის ცნებები, რომლებიც ერთობლივად განაპირობებენ სწავლებისა და სწავლის ატმოსფეროს. როდესაც მოსწავლეების მიღწევებისა და მოსწრების შეფასებას ვაწარმოებთ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში, ჩვენ ვაფასებთ არა მარტო შესწავლის საგნის სფეროში მოსწავლეების მიერ შეძენილ ცოდნას, კომპეტენციებსა და უნარებს, არამედ მოსწავლეების შეფასება ასევე მოიცავს ისეთ დინამიკურ მახასიათებლებს, როგორებიცაა დამოკიდებულებები, ხედვა, კულტურათმორისი ურთიერთობები, მოქნილობა, კომუნიკაცია, სხვა პიროვნებებთან ურთიერთობის უნარი, საკუთარი მოსაზრების დასაბუთების უნარი და ა.შ. აქედან გამომდინარე, შეფასება წარმოებს სხვადასხვა განზომილებაში. პრინციპში, ეს მიდგომა ვრცელდება ყველა დისციპლინის სწავლებაზე. თუმცა დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში არის გარკვეული ელემენტები, რომლის შეფასებასაც ჩვენ ვერ შევძლებთ ან არ გვაქვს სურვილი, რომ შევაფასოთ, ესენია პიროვნული ღირებულებები და დამოკიდებულებები, იმ შემთხვევაშიც კი, როცა სწორედ ღირებულებები და დამოკიდებულებები წარმოადგენს ნაწილს იმ კომპეტენციებისა, რომლის სწავლებაც არის ჩვენი მიზანი.

2. მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასებასთან დაკავშირებული ამოცანა და ძირითადი კითხვები

2.1 ამოცანა

გაკვეთილების დაგეგმვისა და მოსწავლეებისათვის შერჩეული თემების სწავლების პროცესში, სხვა დანარჩენთან ერთად, კიდევ ერთი ასპექტი, რომელიც უნდა გაითვალისწინოთ, არის ის, თუ როგორ უნდა ვაწარმოოთ მოსწავლეების მიღწევათა კონტროლი, როგორ უნდა მივხვდეთ, აქვს თუ არა მოსწავლეს პროგრესი და როგორ უნდა შევაფასოთ მოსწავლეთა შედეგები სწავლის თვალსაზრისით, ისევე, როგორც თქვენი საკუთარი მოღვაწეობა მასწავლებლის რანგში. ამ მიზნით, გაკვეთილის დაწყებამდე, საჭიროა გულდასმით დაგეგმოთ სწავლების შედეგებისა და ხარისხის ჩამოყალიბების, შეფასებისა და გაუმჯობესების გზები და, ასევე, ის, თუ როგორ უნდა ჩაიწეროთ, გააანალიზოთ, გააუმჯობესოთ და განსაჯოთ მოსწავლეების მიერ შესრულებული სამუშაო და სწავლის აქტივობები. ამგვარად, თქვენ შეძლებთ განსაზღვროთ, თუ რა კრიტერიუმები და ინსტრუმენტები დაგჭირდებათ იმის შესაფასებლად, თუ რა დონეზე შეძლო მთლიანმა კლასმა თუ ინდივიდუალურმა მოსწავლემ დასახული მიზნების მიღწევა და, საჭიროების შემთხვევაში, ხელთ გექნებათ ის კრიტერიუმებიც, რომლებსაც ეფუძნება მოსწავლეების შეფასების სისტემა.

2.2 ძირითადი კითხვები

მოსწავლეები სწავლის პროცესში:

- როგორ ხდება მოსწავლის წარმატების იდენტიფიცირება და შეფასება?
- როგორ გამოიყენება მოსწავლის თვითშეფასება და სხვების შეფასება?
- როგორ უნდა დავრწმუნდე, რომ მოსწავლემ მიაღწია დასახულ მიზანს?
- სწავლის პროცესში მოსწავლეები მუდმივად წარმატებით ართმევენ თავს დასახულ ამოცანებს?
- მოსწავლეები თავად არიან დარწმუნებული თავიანთ წარმატებაში?
- ჩემ მიერ განხორციელებული სწავლება თანაბარ შესაძლებლობებს ქმნიდა გოგონებისა და ვაჟების წარმატებისათვის?

- მოსწავლეები გაცნობიერებულად აკვირდებიან, აკონტროლებენ და ცდილობენ გააუმჯობესონ თავიანთი აქტივობები სწავლისა და მუშაობის პროცესში?
- შეუძლიათ მოსწავლეებს თავად აკონტროლონ და შეაფასონ საკუთარი სწავლის პროცესი და შედეგები?
- შეუძლიათ მოსწავლეებს შეაფასონ თანატოლების მიღწევები?
- თვითშეფასებისას, მოსწავლეები ხელმძღვანელობენ თავიანთი მიზნებით, სტანდარტებით, კრიტერიუმებით ან საჭიროებებით?
- შემძლია განვსაზღვრო ინდივიდუალური მოსწავლის წარმატების დონე?
- როგორ ვახდენ ინდივიდუალური მოსწავლის სწავლასთან დაკავშირებული პრობლემის იდენტიფიცირებას?
- როგორ ვაკვირდები სოციალურ ურთიერთობებს კლასში?
- როგორ ვაწარმოებ ინდივიდუალურ მოსწავლესა და მთლიან კლასზე ჩემი დაკვირვების შედეგების ჩანიშვნას?

მასწავლებლები სწავლის პროცესში:

- როგორ ხდება სწავლის პროცესის წარმატების იდენტიფიცირება და შეფასება?
- როგორ გამოიყენება მოსწავლის თვითშეფასება და სხვების შეფასება?
- როგორ, როდის და ვისთან განვიხილავ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებისას მიღებულ გამოცდილებას?
- მონაწილეობის რა შესაძლებლობებს ვაძლევ ჩემს მოსწავლეებს?
- როგორ ვაკავშირებ ჩემი მოსწავლეების წარმატებასა და მარცხს სწავლების ჩემ მიერ წარმოებულ პროცესთან?
- როგორ განვსაზღვრავ, რამდენად წარმატებით ვართმევ თავს სწავლებას და როგორ ვსწავლობ მე, როგორც მასწავლებელი?

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 1: შეფასების სხვადასხვა განზომილება

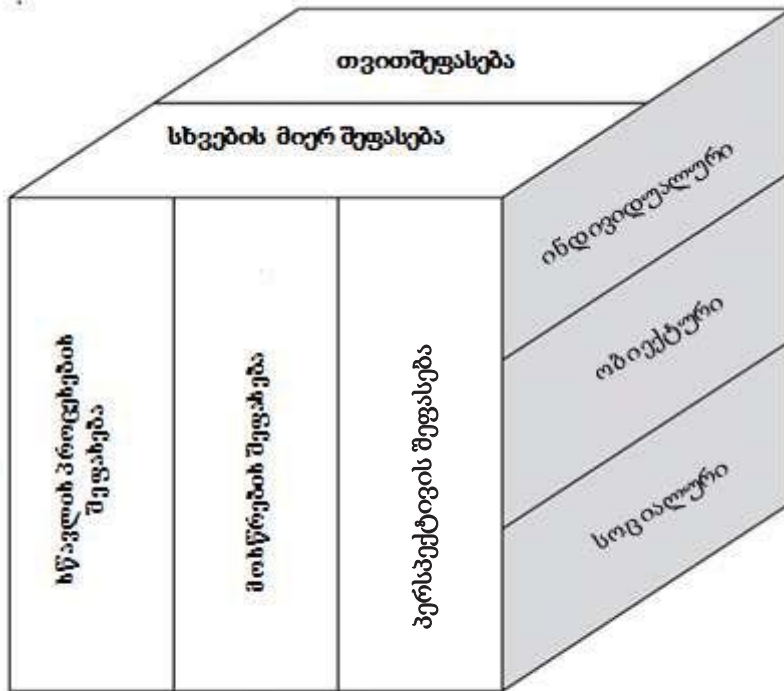
მოსწავლეთა შეფასების სხვადასხვა განზომილება მოიცავს სამ დონეს. ქვევით მოცემული კუბის ფორმის მოდელის საშუალებით, შესაძლებელია ახსნილ იქნას სამ განზომილებას შორის ურთიერთდამოკიდებულება.

განზომილება 1 - პერსპექტივები: მოსწავლეებს შეუძლიათ, თავად შეაფასონ საკუთარი მოსწრება (აწარმოონ თვითშეფასება), ან შეიძლება შეფასდნენ სხვათა მიერ (სხვების მიერ წარმოებული შეფასება).

განზომილება 2 - ფორმები: შეფასებას შეიძლება გააჩნდეს სამი განსხვავებული ფორმა - სწავლის პროცესების შეფასება, სწავლის სფეროში წარმატების, მოსწრების შეფასება და პერსპექტივის შეფასება. ამ ფორმათაგან თითოეულს აქვს თავისი დადებითი და უარყოფითი მხარეები.

განზომილება 3 - სტანდარტები: შეფასებისას, შესაძლებელია მასწავლებელი ორიენტირებული იყოს ინდივიდუალურ სტანდარტზე (მოსწავლეზე), ობიექტურ სტანდარტზე (სწავლის მიზანზე) ან სოციალურ სტანდარტზე (კლასში მოსწავლის პოზიციაზე). შეფასებისას გამოყენებული სტანდარტი დიდი გავლენას ახდენს მოსწავლის შემდგომ მიღწევებზე.

განზომილება 1 - პერსპექტივები

განზომილება
3 - სტანდარტები

განზომილება 2 - ფორმები

ვიდრე სხვადასხვა განზომილებას განვიხილავდეთ, საჭიროა, საკუთარ თავს დავუსვათ კითხვა იმის თაობაზე, თუ რა კომპეტენციებს ვაფასებთ. დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში ამ კითხვაზე პასუხი უკვე გვაქვს და ეს არის სწორედ ის კომპეტენციები, რომლებიც ჩვენ უკვე განვიხილეთ: ანალიზის კომპეტენცია, პოლიტიკური აზროვნების კომპეტენცია და მოქმედების კომპეტენცია.

ამასთან დაკავშირებით, შესაძლებელია წამოიჭრას შემდეგი კითხვები, რომლებიც ეხება შეფასების გარკვეული და ობიექტური კრიტერიუმების დასახვას:

- წარმოადგენს კი ის, რასაც ჩვენ მოსწავლეთა წარმატების შეფასებისას ვამოწმებთ, მნიშვნელოვან ფაქტორს (დამახსოვრებული ინფორმაცია, ფაქტები, რომლებიც მხოლოდ მაგალითის ფუნქციას ასრულებს და, რაც მთავარია, მშრალი ფაქტების ცოდნა „აზროვნებისა და მოქმედების ინსტრუმენტი“ და უნარი)?

- ობიექტური კრიტერიუმებით არის განსაზღვრული ის ქულები, რომლებსაც ჩვენ ვანიჭებთ მოსწავლეთა ნამუშევრებს მათი შეფასებისას?
- მოსწავლეების მიერ ტესტის შესრულების დროს გამოყენებული სტანდარტები შეესაბამება სილაბუსით გათვალისწინებულ სტანდარტებს?
- წინასწარ არის განსაზღვრული ყველა ის მოთხოვნა, რომელიც დაკმაყოფილებული უნდა იყოს, რომ მოსწავლის ნამუშევარი გარკვეული ქულით შევაფასოთ (მიღწევათა სხვადასხვა დონე)?
- გამოცდაზე მოსწავლეებისათვის მიცემული ტესტი აძლევს საშუალებას მოსწავლეებს, თავად გააცნობიერონ, სწავლის მიზნის რა ნაწილში მიაღწიეს მათ წარმატებას?
- სხვადასხვა საწყისი დონის მქონე მოსწავლეებს სხვადასხვა ტესტი ეძლევა?
- ეძლევათ მოსწავლეებს იმის საშუალება, რომ ინდივიდუალურად შეასრულონ ტესტით გათვალისწინებული დავალება იქ, სადაც ამის შესაძლებლობა არსებობს (მაგალითად, შეუძლიათ მათ სწორი პასუხი შეარჩიონ იმ დროში, რომელიც მათთვის არის ხელსაყრელი)?

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 2: შეფასების პერსპექტივები

თვითშეფასება და სხვების შეფასება პიროვნებას ეხმარება საკუთარი სტატუსის შეცნობასა და მოქმედებათა შემდგომი კურსის განსაზღვრაში. ორივე ტიპის შეფასება, ასევე, ახალი მიზნების დასახვის საფუძველსაც წარმოადგენს.

სხვების მიერ შეფასებას ყველა ადამიანია მიჩვეული. სწორედ სხვების მხრიდან წარმოებული შეფასების შედეგად ეცნობა პიროვნება იმ რეაქციას, რომელსაც იგი იწვევს მოსწავლეებში, მასწავლებლებში ან მშობლებში.

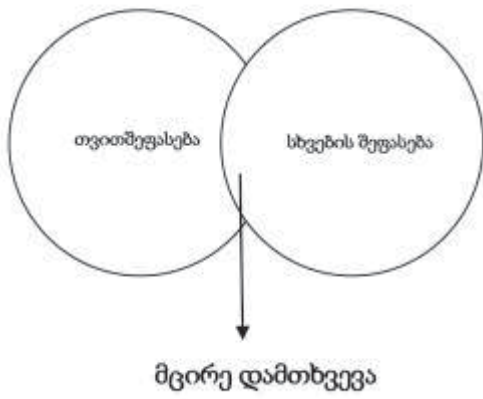
თვითშეფასება ავლენს პიროვნების უნარს, შეაფასოს საკუთარი თავი და გამოიტანოს გარკვეული დასკვნები საკუთარი პიროვნების შესახებ. თვითშეფასება მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს წარმოადგენს მოსწავლის ავტონომიის დაცვის თვალსაზრისით და, ასევე, მხოლოდ მასწავლებლის რეაგირებაზე დამოკიდებულებიდან თავის დაღწევის საქმეში. მოსწავლეებს, რომლებიც ფლობენ რეალური თვითშეფასების უნარს, უვითარდებათ ნათელი წარმოდგენა საკუთარი პიროვნებების შესახებ და მათ ნაკლებად ემუქრებათ დაუცველობის შეგრძნების საფრთხე. ისინი ნაკლებ იქნებიან დამოკიდებულნი სხვათა მხრიდან რეაგირებაზე და უფრო ადეკვატურად აღიქვამენ მასწავლებელთა რეაქციებს.

არ არის აუცილებელი, თვითშეფასება და სხვების მიერ გახორციელებული შეფასება იყოს აბსოლუტურად იდენტური, მაგრამ საჭიროა მათი მოსმენა და განხილვა საერთო კრებაზე. მოსწავლე ავტომატურად ვერ აღიქვამს საკუთარ თავს ისე, როგორც მას მასწავლებელი აღიქვამს. საჭიროა განსხვავებული მოსაზრებების მოსმენა და მათზე მსჯელობა. ამ გზით შესაძლებელია იმ ხარვეზების გამოვლენა, რომელიც პიროვნებას ახასიათებს, მაგრამ ამას თავად ვერ აცნობიერებს; იმ შეზღუდვების აღმოფხვრა, რომელსაც პიროვნება თავის თავს გაუცნობიერებლად უწესებს და, ასევე, გამჯდარი სტერეოტიპების კორექტირება. მოსწავლეებმა ეტაპობრივად უნდა ისწავლონ, თუ როგორ შეაფასონ თავიანთი კომპეტენციები და უნარები და, ასევე, როგორ უნდა შეაფასონ სხვა მოსწავლეები, როგორ უნდა შეხვდნენ მათი პიროვნების შეფასებას სხვების მხრიდან და როგორ განიხილონ ამგვარი შეფასება. სწორედ ამ ეტაპობრივი

მიდგომით არის შესაძლებელი თვითშეფასებასა და სხვების მიერ გახორციელებულ შეფასებებს შორის სხვაობის შემცირება.

ეტაპი 1

ეტაპი 2

სწავლის პროცესების შეფასება (მიმდინარე შეფასება)

მოცემული პერსპექტივა ემსახურება მოსწავლის სწავლის პროცესის ან მოსწავლისა და მასწავლებლის აქტივობის გაუმჯობესებას, კონტროლსა და შემოწმებას, გარკვეული მიზნის მისაღწევად.

სწავლაში მიღწეული წარმატებების შეფასება (საბოლოო შეფასება)

დროის გარკვეულ მონაკვეთში დასკვნითი შეფასება აჯამებს მოსწავლის მიერ შექმნილ ცოდნასა და უნარებს. მისი უმთავრესი მიზანია, მაგალითად, მოსწავლის ან მშობლისათვის მოსწავლის მიერ სამუშაოსათვის თავის გართმევის დონის შესახებ ინფორმაციის მიწოდება.

პერსპექტივის შეფასება

შეფასების ეს ფორმა ყურადღებას ამახვილებს მოსწავლის მომავალ განვითარებაზე. მოსწავლის სკოლაში ყოფნის სხვადასხვა ეტაპზე, მოსწავლის განათლების პროცესში მონაწილე პირები (სხვა მოსწავლეები, მასწავლებლები, მშობლები, გარკვეულ შემთხვევებში სკოლის ფსიქოლოგი და სკოლის ხელმძღვანელობა) იძლევიან რეკომენდაციას იმის თაობაზე, თუ სად უნდა გააგრძელოს მოსწავლემ მოღვაწეობა.

სწავლის პროცესების შეფასება

სწავლის პროცესების შეფასების (ანუ მიმდინარე შეფასების) ძირითად მიზანს წარმოადგენს ინდივიდუალური მოსწავლის ხელშეწყობა. ამგვარად შესაძლებელი ხდება სწავლების ეფექტურობის გაუმჯობესება. სწავლასთან დაკავშირებული სირთულეების არსებობის შემთხვევაში, სიმპტომებთან ბრძოლის ნაცვლად, წარმოებს სწავლასთან დაკავშირებული სირთულეების მიზეზების კვლევა და მათთან გამკლავება (სწავლასთან დაკავშირებული სირთულეების მიზეზები შეიძლება იყოს როგორც კოგნიტური, ასევე ემოციური). მთავარია არა შეცდომების გასწორება, არამედ მათი ანალიზი. ამ გზით შესაძლებელი ხდება მოსწავლის მოსაზრებისა და აზროვნების

ფორმის გაგება და გამართლებაც კი, მიზანზე ორიენტირებული მიდგომით. სირთულეები უნდა განიხილებოდეს მოსწავლეებთან ერთად და მათთან გამკლავება აუცილებელია სპეციალური ღონისძიებების საშუალებით. შეცდომის მიზეზის ანალიზისას, მოსწავლის დამოკიდებულება არ უნდა იყოს ზედაპირული. მოსწავლის მიერ დაშვებული შეცდომის ანალიზისას მოსწავლეები გამოდიან იმ ჩაკეტილი წრიდან, რომელშიც საკუთარი სიძნელეები აქცევს მათ და იმუშავებენ პრობლემებთან გასამკლავებლად საჭირო, საკუთარ, ინდივიდუალურ სტრატეგიებს.

ამ თვალსაზრისით წარმატებული სწავლა გულისხმობს მუდმივი სწავლის პროცესს, მასწავლებლისა და მოსწავლის ერთობლივ მუშაობას შეცდომებზე და არა მხოლოდ საუკეთესო მეთოდების ძიებას.

სწავლის პროცესების შეფასების საშუალებები:

- დაკვირვება;
- მცირე მოცულობის ყოველდღიური ტესტები;
- ტესტები ხანგრძლივი მუშაობის პროცესის შემდეგ.

ტესტები, რომლის საშუალებითაც სწავლის პროცესები შეფასდება, სწავლებისა და სწავლის პროცესის ინდიკატორის ფუნქციას ასრულებენ. მათი საშუალებით, მოსწავლეებს, ისევე როგორც მასწავლებლებს, ეძლევათ მიღწევების დონის კონტროლის საშუალება. ჩავარდნებისა და არამყარი ცოდნის კომპენსაცია შესაძლებელია დამატებითი სამუშაოს შესრულებით.

ტესტირების საშუალებები:

- მოსწავლეებზე დაკვირვება დავალების შესრულების პროცესში;
- მოსწავლეების მიერ შესრულებული სამუშაოს გულდასმით შემოწმება და ანალიზი;
- ინდივიდუალური საუბრები მოსწავლეების მიერ შესრულებული სამუშაოს შესახებ;
- კითხვები იმის თაობაზე, თუ რა გზებითა და საშუალებებით მოახერხა მოსწავლემ გარკვეული სირთულეების დაძლევა;
- მოკლე ტესტები.

მოსწავლეების მიერ დავალების შესრულების პროცესზე დაკვირვების, შესრულებული დავალების ანალიზისა და დაშვებული შეცდომების მიზეზებზე საუბრების შედეგად, მოსწავლეები შეიმუშავებენ ინდივიდუალურ მიზნებს, რაც მათ ეხმარება ან აძლევს მიმართულებას მასწავლებელი.

დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის შესახებ სწავლებაში ამ ტიპის შეფასების ლოგიკურ შედეგს წარმოადგენს:

- შინაარსზე ორიენტირებული სწავლიდან მიზანზე ორიენტირებულ სწავლაზე გადასვლა;
- ინდივიდუალიზებული სწავლება, ნაცვლად ისეთი სწავლებისა, სადაც ყველა მოსწავლეს ერთი და იგივე სამუშაოს შესრულება უწევს.

სწავლაში მიღწეული წარმატებების შეფასება

სწავლაში მიღწეული წარმატებების შეფასება (საბოლოო შეფასება) მოსწავლის მიღწევების მოკლე შეფასებას წარმოადგენს. მისი საშუალებით შესაძლებელი ხდება მოსწავლის მიერ შეძენილი ცოდნისა და კომპეტენციების შეჯამება. იგი, ასევე, მოსწავლეებისათვის, მათი მშობლებისათვის და მასწავლებლებისათვის წარმოადგენს მოკლე ინფორმაციას მოსწავლის მიღწევების შესახებ, მის მიერ სწავლის პროცესში შესრულებული სამუშაოს თვალსაზრისით. კარგი საფუძველია მიზანზე ორიენტირებული სწავლის ხელშეწყობისათვის.

ამ ტიპის შეფასება გამოიყენება დაკვირვებისა და ტესტების საშუალებით განხორციელებული სწავლებისა და სწავლის ხანგრძლივი პერიოდის შემდეგ. მისი მიზანია სხვადასხვა დაინტერესებული მხარის ინფორმირება იმის თაობაზე, თუ რა დონეზე შეძლეს მოსწავლეებმა სხვადასხვა მიზნის მიღწევა. სწავლაში მიღწეული წარმატებების შეფასების მაგალითებს წარმოადგენს ყველა ის ტესტი, რომელიც მოსწავლისაგან მოითხოვს, გარკვეულ საგანსა თუ ასპექტში, გარკვეული დროის განმავლობაში დაგროვილი ცოდნისა და კომპეტენციების დემონსტრირებას (მაგალითად, კითხვარები დემოკრატიაზე, ტესტები მათემატიკაში, ტესტები ლექსიკურ მარაგზე, ტესტები სოციალურ მეცნიერებებში). სწავლაში მიღწეული წარმატებების შეფასება ფართოდ არის გავრცელებული სკოლებში და გამოიყენება ყველა საგნის

სწავლებაში. მიუხედავად იმისა, რომ მსგავსი შეფასება აუცილებელია მოსწავლეებისათვის ქულების მინიჭებისა და მოსწავლეების მიღწევებზე მასწავლებლის ინფორმირების თვალსაზრისით, მასთან ბევრი პრობლემაა დაკავშირებული.

მოსწავლეების შესაფასებლად გამოიყენება ქულები. ქულებთან დაკავშირებით, არსებობს რიგი მოუგვარებელი პრობლემებისა:

— სხვადასხვა მასწავლებელი ერთი და იმავე მოსწავლის ნამუშევარს სხვადასხვაგვარად აფასებს. შეფასება არ არის ობიექტური. ამასთან, მნიშვნელობა არა აქვს, რა საგანში შეძენილი ცოდნა ფასდება. მათემატიკის ტესტი ისევე სხვადასხვაგვარად შეიძლება იქნეს შეფასებული სხვადასხვა მასწავლებლის მიერ, როგორც თხზულება. აქედან გამომდინარე, შეფასებაზე დიდ გავლენას ახდენს ის მასწავლებელი, რომელიც აფასებს ნამუშევარს. ამგვარად, მოსწავლე და მისი სკოლაში მოღვაწეობა დამოკიდებულია იმაზე, თუ რომელ კლასში და რომელ მასწავლებელთან მოხვდება იგი. ამიტომ შესაძლებელია განვაცხადოთ, რომ მოსწავლეების შეფასებისას ობიექტურობის კრიტერიუმის დაცვა არ ხერხდება.

— სრულყოფილი განმარტება არ არსებობს იმასთან დაკავშირებით, თუ რას გამოხატავს ქულა (უნარებს, კომპეტენციებს, ცოდნას, დამოკიდებულებებს?). როდესაც მასწავლებელი მოსწავლის მიღწევების შეფასებისას ქულას იყენებს, ამ ქულაში გაერთიანებულია სხვადასხვა ასპექტი, როგორცაა, მიღწევები განვლილი სემესტრის განმავლობაში, სამუშაოს წარმატებით განხორციელების უნარი, სწავლაში პროგრესი ან გაუარესება კლასის საშუალო დონესთან შედარებით და მოტივაციისა და დისციპლინის ასპექტები. მოსწავლისათვის ძალიან ძნელია იმის მიხვედრა, თუ რეალურად რა შეფასდა იმ ქულით, რომელიც მის ნამუშევარს მიენიჭა. ხშირად, მოსწავლეებისათვის უცნობია მათი მასწავლებლების მიერ გამოყენებული შეფასების სტრატეგიები. ის, რასაც ქულა მოიცავს, შესაძლებელია, იყოს მრავალგანზომილებიანი, ხოლო ინტერპრეტაციის თვალსაწიერი ძალიან ფართო. იმის გათვალისწინებით, რომ ჩვენს რეალობაში ქულებს სხვადასხვა ფუნქცია აქვს მინიჭებული, როგორცაა მათი გამოყენება

კვალიფიკაციის მინიჭებისას, შერჩევასა და განაწილებისას, მოცემული ქულების ინტერპრეტირება კიდევ უფრო რთულდება. შესაძლებელია განვაცხადოთ, რომ მოსწავლეების შეფასებისას, გამოყენებადობის კრიტერიუმის დაცვა არ ხდება. სწავლაში მიღწეული წარმატების შეფასებისას გამოყენებული ქულები, მიუხედავად მათი მრავალფუნქციურობისა, არ გამოდგება შემდგომ სწავლასა და კარიერაში პიროვნების წარმატების ინდიკატორად.

— სწავლაში მიღწეული წარმატების შეფასებისას ქულების გამოყენების გავრცელებულ პრაქტიკას ერთი მნიშვნელოვანი არასასურველი ეფექტი ახლავს: კლასში მოსწავლეებისათვის ქულების მინიჭება, ნორმალური განაწილების პრინციპით, აკადემიურად ჩამორჩენილი მოსწავლისათვის წარუმატებლობის კიდევ ერთი გამოცდილებაა. ვინაიდან, ნორმალური განაწილების პრინციპით გათვალისწინებული საუკეთესო ქულები ყოველთვის ერთსა და იმავე მოსწავლეებს ხვდებათ, შკალის ბოლოში ყოველთვის ერთი და იგივე მოსწავლეები ექცევიან. იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მათი აკადემიური მოსწრება უმჯობესდება, კლასში მათ მაინც იგივე პოზიცია უჭირავთ. აქედან გამომდინარე, კლასში მოსწავლეების კლასიფიკაცია მათ მიერ შესრულებული სამუშაოს მიხედვით, მხოლოდ დემოტივაციისა და ინტერესის კლების საფუძველს ქმნის, ვინაიდან სურათი ყოველთვის უცვლელი რჩება, განსაკუთრებით, სუსტი მოსწავლეებისათვის.

— ქულები შეუთავსებელია ზოგიერთ სიტუაციასა და ზოგიერთ საგანთან: ქულის დაწერა მარტივად არის შესაძლებელი ისეთ საგანში, როგორცაა, მაგალითად, მათემატიკა - სწორი პასუხი მიიღო მოსწავლემ თუ არასწორი, მაგრამ მოსწავლისათვის ქულის მინიჭება რთულდება ისეთ საგნებში, როგორცაა, მაგალითად, ხელოვნება ან სხვა საგნები, რომლებიც შემოქმედებით სფეროს განეკუთვნება, იგივე შეიძლება ითქვას ენებზეც. ამის მიზეზია შეფასების კრიტერიუმების არარსებობა, ან გაურკვეველი კრიტერიუმები და აგრეთვე ის ფაქტი, რომ სხვადასხვა საგანი სხვადასხვა კომპეტენციისა და უნარის განვითარებას უწყობს ხელს. დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში, ამ პრობლემის გადაჭრის სხვადასხვა ფორმების ძიებამ შესაძლებელია წარმოშვას კრეატიული და ინოვაციური იდეები, მაშინ

როცა, სხვა საგნების შემთხვევაში, პრობლემის გადაჭრის მხოლოდ ერთი ვარიანტი შეიძლება იქნას განხილული, როგორც მართებული. ამრიგად, არსებობს საფრთხე, რომ ქულები და სწრაფვა იმისკენ, რომ, ზოგადად, სწავლაში მიღწეული წარმატებების შეფასება ქულების საშუალებით განხორციელდეს, ყველა საგნის ერთმანეთთან გათანაბრებისა და დაკანონების საფრთხის წინაშე გვაყენებს. ყოველივე ეს ჩვენ წინაშე მდგარი ამოცანის გადაჭრის კრეატიული გზების ძიებას აფერხებს.

- ქულების დაანგარიშებისას გამოყენებული არითმეტიკა მათემატიკურად გაუმართლებელია: საუკეთესო შემთხვევაში, ქულა შესაძლებელია კლასის ფონზე, მოსწავლის მოსწრების მხოლოდ დაახლოებითი მაჩვენებელი იყოს. ამ თვალსაზრისით, ყველაზე ზუსტი მათემატიკური მეთოდის გამოყენებითაც კი, შეუძლებელია არსებული სიტუაციის გამოსწორება. საშუალო ქულის გამოთვლა, სხვადასხვა ქულის შეკრებითა და შემდეგ მათი ჯამის მოცემული ქულების რაოდენობაზე გაყოფით, მხოლოდ ზედაპირული დაცვის მექანიზმი შეიძლება იყოს. ეს, ასევე, დამოკიდებულია იმაზე, თუ როდის მოხდა ქულის მინიჭება. იმ მოსწავლის შეფასება, რომელმაც სემესტრი დაბალი შეფასებით დაიწყო და შედეგები გააუმჯობესა სემესტრის განმავლობაში, უნდა განსხვავდებოდეს იმ მოსწავლის შეფასებისაგან, რომლის მოსწრების მაჩვენებელიც გაუარესდა სემესტრის განმავლობაში. მიუხედავად იმისა, რომ ამ ორი მოსწავლის საშუალო ქულები შეიძლება ერთნაირი იყოს, მათი შედეგები, მიღწევებისა და სწავლაში მიღწეული წარმატებების თვალსაზრისით, განსხვავებულია.

ზემოთ აღწერილი პრობლემის გათვალისწინებით, სწავლაში მიღწეული წარმატებების შეფასება არ უნდა იყოს დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში მოსწავლის მიღწევების შესახებ ინფორმაციის შეგროვების ერთადერთი გზა. კომპეტენციები და უნარები, რომელთაც მოსწავლე სწავლების პროცესში იძენს, ასევე უნდა ფასდებოდეს მიმდინარე შეფასების მეთოდის გამოყენებით.

პერსპექტივის შეფასება

პერსპექტივის შეფასება წარმოადგენს მოსწავლის მომავალი კარიერის წინასწარი შეფასებისა და განსაზღვრის საშუალებას. პერსპექტივის შეფასება ახდენს სწავლის პროცესის შეფასებისა და სწავლაში მიღწეული წარმატებების შეფასების ძირითადი ასპექტების გაერთიანებას, რის საფუძველზეც ფორმულირდება მოსწავლის მომავალი კარიერა. პერსპექტივის შეფასების პროცესში ჩნდება კითხვები: როგორ შეიძლება შევუწყოთ ხელი მოსწავლის ინდივიდუალურ განვითარებასა და სწავლის პოზიტიურ პროცესებს? პერსპექტივის შეფასება ძალიან მნიშვნელოვან როლს თამაშობს მოსწავლის სკოლაში ყოფნის სხვადასხვა ეტაპზე:

- სკოლაში ჩარიცხვა;
- წლის გამეორება;
- კლასის/სკოლის შეცვლა;
- სხვა ტიპის სკოლაში გადასვლა (მაგალითად, სპეციალური განათლება);
- მაღალ საფეხურზე გადასვლა.

უკვე ათწლეულებია, იმართება დისკუსიები ამ საკითხზე, პერსპექტივის შეფასება შეფასების ფორმად უნდა იქნას მიჩნეული თუ შეფასების ფუნქციად.

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 4: შეფასების სტანდარტები

მოსწავლეების მიღწევების შეფასებისა და ქულების მინიჭების სამი განსხვავებული ძირითადი სტანდარტი არსებობს:

1. ინდივიდუალური კრიტერიუმი: მოსწავლის მიღწევის შედარება მის წარსულ მიღწევებთან.
2. ობიექტურობის კრიტერიუმი: მოსწავლის მიღწევის შედარება სწავლის მიზნებთან.
3. სოციალური კრიტერიუმი: მოსწავლის მიღწევის შედარება კლასში სხვა მოსწავლეების მიღწევებთან ან იმ ასაკობრივი ჯგუფის წევრების მიღწევებთან, რომელსაც იგი განეკუთვნება.

კრიტერიუმი	ინდივიდუალური კრიტერიუმი	ობიექტურობის კრიტერიუმი	სოციალური კრიტერიუმი
შედარების კრიტერიუმი	პროგრესი სწავლაში	სწავლის მიზანი	ნორმალური განაწილების მრუდი, საშუალო არითმეტიკული გადახრა
ინფორმაცია	რა ცოდნა და უნარები შეიძინა მოსწავლემ დროის განსაზღვრულ მონაკვეთში?	რა დონემდე შეძლო მოსწავლემ სწავლის მიზნის მიღწევა?	საშუალო მაჩვენებლიდან რა გადახრა ფიქსირდება ინდივიდუალური პროგრესის თვალსაზრისით?
შეფასების ტიპი	ტესტები, ვერბალური შეფასება, შუალედური ანგარიში სწავლაში მიღწევის შესახებ, დაკვირვების სტრუქტურული ფორმა	მიზანზე ორიენტირებული ტესტი, შუალედური ანგარიში სწავლაში მიღწევის შესახებ, დაკვირვების სტრუქტურული ფორმა	კლასის საშუალო შედეგებზე აგებული ტესტი
პედაგოგიური მნიშვნელობა	ძალიან მაღალი	ძალიან მაღალი	ძირითადად გამოიყენება შერჩევის წარმოებისას; არ არის ორიენტირებული მოსწავლის ხელშეწყობაზე

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 5: მოსწავლეების შეფასება - შეფასების გავლენა თვითაღქმაზე

სასკოლო შეფასება გავლენას ახდენს ისეთ ხილულ ასპექტებზე, როგორცაა მოსწავლეების კვალიფიკაცია და პოზიცია საზოგადოებაში და, აქედან გამომდინარე, მათ მომავალ კარიერასა და ისეთ პიროვნულ ასპექტებზე, როგორცაა შეხედულება საკუთარ თავზე, თვითშეფასება და ზოგადი წარმოდგენა საკუთარ კომპეტენციებსა და შესაძლებლობებზე. სკოლა მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მოსწავლის თავდაჯერებაზე. მისი პირდაპირი გავლენა დამოკიდებულია მოსწავლეთა შეფასების იმ გზებსა და საშუალებებზე, რომელსაც ირჩევს და ახორციელებს სკოლა.

სოციალური კრიტერიუმი

ვინაიდან სკოლაში სწავლება სოციალურ კონტექსტში მიმდინარეობს, საზომად სოციალური კრიტერიუმის გამოყენება მნიშვნელოვან ინფორმაციას იძლევა კომპეტენციების შესახებ, სხვა მოსწავლეებთან შედარების საშუალებით. ამავე დროს, კომპეტენციების შეფასება სოციალური შედარების პერსპექტივიდან ძლიერ ზეგავლენას ახდენს მოსწავლის მიერ საკუთარ თავზე შეხედულების ჩამოყალიბებასა და საკუთარი შესაძლებლობების გაცნობიერებაზე.

ინდივიდუალური კრიტერიუმი

შეფასებისას ინდივიდუალური კრიტერიუმის გამოყენება გულისხმობს პიროვნების პირადი მიღწევების შეფასებას. რა სხვაობა შეინიშნება გასულ თვესა და მიმდინარე თვეში, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში, მოსწავლის მიღწევების თვალსაზრისით? ამ შემთხვევაში გამოიყენება დროებითი შედარების მეთოდი. მოზარდები უპირატესობას ანიჭებენ შეფასების ამ ინსტრუმენტს. გარკვეული დროის პერიოდში მიღწეული პროგრესის შეფასება იძლევა იმის საშუალებას, რომ მოსწავლეს მივაწოდოთ ინფორმაცია საკუთარი მოღვაწეობის შესახებ, თუ რამდენად გაუმჯობესდა ან გაუარესდა იგი. ამგვარი შეფასებისას, კონკრეტული მოსწავლის მიღწევები არ შედარდება სხვა მოსწავლეების მიღწევებთან. ყურადღება

გამახვილებულია ინდივიდუალურ მიღწევებსა და პროგრესზე. შეფასების ამგვარი ფორმა მისაღებია ფორმალური სწავლის პროცესისაგან განსხვავებულ გარემოში წარმოებულ სწავლის პროცესშიც, რომელიც სკოლის ფარგლებს მიღმა ხორციელდება და სადაც მოსწავლე საკუთარ კომპეტენციებს ავტონომიურად აფასებს.

ობიექტურობის კრიტერიუმი

აკადემიური მიღწევები უნდა შედარდეს სწავლის მიზნებთან. სწავლაში მიღწეული ინდივიდუალური პროგრესი რეალურად მიღწევად მიზნებთან უნდა განიხილებოდეს. შეფასების ეს გზა წარმოადგენს მიზანზე დაფუძნებულ ნორმას და შეიცავს ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ რამდენად ახლოს ვართ იმ მიზანთან, რომელიც განსაზღვრულია როგორც საუკეთესო შედეგი. ამ შემთხვევაში, კონკრეტული მოსწავლის მიღწევები არ უნდა შევადაროთ სხვა მოსწავლეების შედეგებს. კრიტერიუმებზე აგებული ტესტები ნათლად განსაზღვრულ მიზნებზეა ორიენტირებული. მათი საშუალებით ფასდება მოსწავლის მიღწევები, მასწავლებლის მიერ განსაზღვრულ, გარკვეულ მახასიათებლებთან შედარებით. ამგვარი შეფასება გულისხმობს მასწავლებლის მიერ იმ მიზნების დასახვას, რომელსაც უნდა მიაღწიონ მოსწავლეებმა და, რა თქმა უნდა, მოიცავს მოსწავლეებისათვის ამ მიზნების გაცნობას. ამ სფეროში ჩატარებული სხვადასხვა კვლევის თანახმად, მოსწავლეების მიღწევათა ერთმანეთთან შედარების სოციალური პროცესის ჩართვა მიზანშეწონილია მხოლოდ მაშინ, როდესაც შეფასებაში არ გამოიყენება ობიექტურობის კრიტერიუმი.

რა დასკვნები უნდა გამოვიტანოთ მოცემული მსჯელობიდან? იმ შემთხვევაში, თუ მასწავლებლის მიზანი მოსწავლის მიერ საკუთარ თავზე შეხედულების ჩამოყალიბებასა და საკუთარი შესაძლებლობების გაცნობიერებაზეა ორიენტირებული, შეფასება უნდა წარიმართოს ობიექტურობის კრიტერიუმის დაცვით. მასწავლებლის მიერ ჩამოყალიბებული მიზნები უნდა იყოს ნათელი და გარკვეული და მასწავლებელი ვალდებულია, ეს მიზნები გააცნოს საკუთარ მოსწავლეებს.

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 6: საკონტროლო კითხვარი „როგორ ვაფასებ ჩემს მოსწავლეებს“

მოსწავლეების შეფასებისას, მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს ქვემოთ მოცემულ ჩამონათვალში შესული ძირითადი პრინციპები:

- შეფასება უნდა წარმოადგენდეს ხელშეწყობის საშუალებას: უნდა ემსახურებოდეს ინდივიდუალური მოსწავლის ხელშეწყობას საკუთარი პოზიციის განსაზღვრაში, უნდა აწვდიდეს მას მინიშნებას შემდგომ მუშაობასთან დაკავშირებით, უნდა ემსახურებოდეს მოსწავლის მიერ საკუთარ ძალებსა და შესაძლებლობებში დარწმუნების დონის ამაღლებასა და საკუთარ თავზე წარმოდგენის გამტკიცებას.
- შეფასება მოსწავლეთა დახმარებას უნდა უზრუნველყოფდეს და ხელს უნდა უწყობდეს მოსწავლეთა თვითშეფასებას.
- შეფასება უნდა იყოს გამჭვირვალე: მოსწავლეებისათვის ცნობილი უნდა იყოს შეფასების ბაზა, შეფასების კრიტერიუმები და შეფასებისას გამოყენებული ნორმები.
- შეფასება უნდა იყოს შინაარსისა და მიზნების ადეკვატური. ცოდნის შეფასება, კომპეტენციებისა და უნარების შეფასებისაგან განსხვავებულად უნდა წარმოებდეს.
- მასწავლებლები უნდა ითვალისწინებდნენ ქულების მინიჭების საშუალებით განხორციელებული შერჩევის ფუნქციას. შემაჯამებელ შეფასებას, მომავალში, საჭიროა ჩაენაცვლოს მოსწავლეთა საუბრებში მონაწილეობისა და მათ მიერ მომზადებული მოხსენებების შეფასება, რაც უნდა დამკვიდრდეს, როგორც შეფასების მეთოდი და ინსტრუმენტი. მხოლოდ ამ გზით არის შესაძლებელი, გამჭვირვალობის თვალსაზრისით, სასკოლო სისტემაში სიტუაციის გაუმჯობესება.

— ტესტები უნდა დგებოდეს ისე, რომ მათი საშუალებით შესაძლებელი იყოს სწავლის წინასწარ განსაზღვრულ მიზნებთან მიახლოების განსაზღვრა. (ტესტები ასევე იძლევა სწავლის მიზნების განხორციელებისას გამოყენებული სწავლების ხარისხის შეფასების საშუალებას. აქედან გამომდინარე, ტესტების შედეგები მეტყველებს არა მარტო მოსწავლეთა მიღწევებზე, არამედ მასწავლებლის მიერ განხორციელებული სწავლების ხარისხზე.)

კითხვები თვითშეფასებისათვის

მოსწავლეთა სწავლის პროცესი:

- როგორ უნდა დავრწმუნდე, რომ მოსწავლეებმა მიაღწიეს მიზანს?
- სწავლის პროცესში მოსწავლეებს მუდმივად ჰქონდათ პროგრესი?
- როგორია მოსწავლეების მიერ საკუთარი მიღწევების აღქმა, დარწმუნებული არიან ისინი, რომ მათ პროგრესი აქვთ ამ მიმართულებით?
- სწავლების მეთოდი, რომელსაც მე ვიყენებ, თანაბარ შესაძლებლობებს აძლევს გოგონებსა და ვაჟებს?
- მოსწავლეები შეგნებულად ეკიდებიან სწავლისა და მუშაობისას მათ მიერ განხორციელებულ ქმედებებს, აკვირდებიან, აკონტროლებენ და ცდილობენ გააუმჯობესონ თავიანთი შედეგები?
- სწავლის პროცესში მოსწავლეები იღებდნენ მითითებებს, რომლებიც მათ დახმარებას ითვალისწინებდა?
- შეუძლიათ მოსწავლეებს თავად აკონტროლონ და შეაფასონ სწავლის პროცესში მიერ შესრულებული ქმედებები და ამ ქმედებების შედეგები?
- თვითშეფასების პროცესში მოსწავლეები ითვალისწინებენ თავიანთ მიზნებს, სტანდარტებს, კრიტერიუმებს ან საჭიროებებს?
- შემძლია აღვიქვა და შევაფასო ინდივიდუალური მოსწავლის მიღწევები?
- როგორ ვახდენ ინდივიდუალური მოსწავლის სწავლასთან დაკავშირებული პრობლემების იდენტიფიცირებას?
- როგორ ვაკვირდები სოციალურ ურთიერთობებს გაკვეთილის განმავლობაში?
- როგორ ვაწარმოებ ჩანიშვნებსა და ჩანაწერებს ინდივიდუალურ მოსწავლესა და მთლიან კლასზე ჩემი დაკვირვებებისა და შეფასებების შესახებ?

ზოგიერთი კითხვა მასწავლებლის სწავლის პროცესთან დაკავშირებით:

- როგორ, როდის და ვისთან განვიხილავ სწავლებასთან დაკავშირებულ ჩემთვის საინტერესო საკითხებს?
- როგორ ვუწყობ ჩემს მოსწავლეებს ხელს და როგორ განვაწყობ მათ სწავლის პროცესში ჩართულობისათვის?
- როგორ ვუკავშირებ ჩემი მოსწავლეების წარმატებასა და წარუმატებლობას ჩემ მიერ წარმართულ სწავლების პროცესს?
- როგორ ვაფასებ ჩემს საკუთარ მიღწევას სწავლების თვალსაზრისით და რას და როგორ ვსწავლობ მე, როგორც მასწავლებელი?

მოსწავლეთა მიღწევების მიხედვით გარკვეული დასკვნების გაკეთება სკოლაში სწავლების ერთ-ერთ ძირითად პრინციპს წარმოადგენს.³⁴ მასწავლებელთა წვრთნა გულისხმობს სწავლების ხარისხის შესახებ დასკვნების გამოტანას. ზუსტად იმავე პრინციპით, რა პრინციპითაც ხორციელდება მოსწავლეთა სწავლის პროცესისა და მათ მიერ კომპეტენციების, უნარებისა და ცოდნის შეძენის შეფასება, საჭიროა მასწავლებლებმა შეაფასონ საკუთარი სწავლების დონე და ხარისხი, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პროცესში.

სწავლების მხრივ არსებული სიტუაციის გაცნობიერების მყარი საფუძველის გარეშე, წარმოუდგენელია ნებისმიერი რეკომენდაციის მიცემა თუ ღონისძიების გატარება მასწავლებლების უნარების, მათ მიერ გამოყენებული მეთოდებისა თუ ზოგადად მასწავლებელთა მოღვაწეობის გაუმჯობესებისა და განვითარების თვალსაზრისით. მაგრამ რამდენად შეუძლიათ მასწავლებლებს მათ მიერ გახორციელებული სწავლების პროცესის შეფასება? ფაქტობრივად, მასწავლებელთა უმრავლესობა სათანადოდ ვერ აფასებს საკუთარი მოსწავლეების მოსალოდნელ მიღწევებს. გარდა ამისა, ხშირად ისინი ვერ ახერხებენ სწავლების სხვა მეთოდებსა და სტილზე გადართვას, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ამის აუცილებლობა წამოიჭრება. უფრო საინტერესოა ის, რომ როდესაც ხდება შეფასებისას სხვადასხვა პერსპექტივის გათვალისწინება: მასწავლებლების მხრიდან, მათივე მიერ წარმოებული სწავლების პროცესის შეფასება დიდად განსხვავდება სკოლაში წარმოებული შეფასების პროცესში მონაწილე ყველა სხვა ჯგუფის (მოსწავლეები, მშობლები, სკოლის ადმინისტრაცია და ა.შ.) მიერ გახორციელებული შეფასებისაგან.³⁵ მასწავლებლებს სჭირდებათ ხელშეწყობა იმაში, რომ საკუთარ ძალებსა და შესაძლებლობებში მეტად დარწმუნდნენ? თუ მათ ახალი კომპეტენციების შეძენა სჭირდებათ იმისათვის, რომ გადახედონ საკუთარ

³⁴ა. ჰოლმეკე (2003 წელი), "Unterrichtsevaluation: Verfahren und Instrumente", Schulmanagement, 1, 8-11.

³⁵მ. კლაუსენი და კ.უ. შნებელი (2002 წელი), "Konstrukte der Unterrichtsqualität im Expertenurteil", Unterrichtswissenschaft, 30 (3), 246-60.

გამოცდილებას და მათივე პედაგოგიური მოღვაწეობა კრიტიკულად, მაგრამ
ამავდროულად რეალისტურად შეაფასონ?

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 8: მასწავლებელთა თვითშეფასება

ყოველდღიურ სასკოლო პრაქტიკაში მასწავლებელთა მიერ სწავლების პროცესის თვითშეფასება, შეფასების ყველაზე პრაგმატული და მარტივი მეთოდია. ჩვეულებრივ, შეფასების ეს ფორმა ავტომატურად მიმდინარეობს მასწავლებლებს შორის კომუნიკაციისას, მაგრამ მას არა აქვს სისტემური ხასიათი. უმეტესწილად, მასწავლებლები მათ მიერ წარმართულ სწავლებას აჯამებენ მაშინ, როდესაც ამის აუცილებლობას გრძნობენ, ან როდესაც ამას ინტუიცია ჰკარნახობს და თითქმის ყოველთვის ეს ხდება მაშინ, როცა ისინი არ არიან კმაყოფილი შედეგებით. თვითშეფასების პროცესის ხელშეწყობის მიზნით, შეგიძლიათ ისარგებლოთ კითხვარით, რომელს ნიმუშიც ქვევით არის მოყვანილი:

- როგორ შევძელი სწავლის პროცესის წახალისება?
- როგორ შევძელი მოსწავლეების ინტერესის გამახვილება განსახილველი თემის შინაარსზე?
- შეძლეს მოსწავლეებმა, მისულიყვნენ ძირითად პრობლემამდე ან ამოცანამდე?
- შესასწავლ მასალაში გამოკვეთილი იყო თუ არა ძირითადი საკითხი?
- რამდენი კითხვა დავსვი?
- რა ტიპის კითხვები დავსვი?
- რა ტიპის კითხვები დასვეს მოსწავლეებმა?
- იყო კითხვები დაკავშირებული ძირითად პრობლემასთან ან ამოცანასთან?
- რა გარემოებებმა განაპირობა მოსწავლეებში ამა თუ იმ კითხვის დასმის სურვილის აღძვრა?
- ყურადღებით ვუსმენდი ჩემს მოსწავლეებს?
- იცავდნენ თუ არა მოსწავლეები წინასწარ შეთანხმებულ კომუნიკაციის წესებს?
- როგორ ვრეაგირებდი მოსწავლეების მიერ გამოთქმულ მოსაზრებებზე?
- ვიმეორებდი მოსწავლეების მიერ გამოთქმულ მოსაზრებებს სიტყვა-სიტყვით?
- გამოვიყენე სტერეოტიპები მოსაზრებების გასამყარებლად?
- შევნიშნე მოსწავლეებს შორის ურთიერთობის წახალისება და ხელშეწყობა?

- დაახლოებით რა პროცენტს შეადგენდა ჩემი ჩართულობა სწავლის პროცესში?
- დაახლოებით რა პროცენტს შეადგენდა ჩემი მოსწავლეების ჩართულობა სწავლის პროცესში?
- შევნიშნე მოსწავლეები, რომელთა ჩართულობაც სწავლის პროცესში ძალიან მაღალი პროცენტით ფასდება?
- როგორი იყო ეგრეთ წოდებული „რთული“ მოსწავლეების ჩართულობა სწავლის პროცესში?
- ჩემი ყურადღება განსაკუთრებულად იყო მიმართული ზოგიერთი მოსწავლისადმი?
- როგორ წარმოიშვა კონფლიქტური სიტუაცია?
- როგორ წარიმართა კონფლიქტები?
- როგორ მოგვარდა კონფლიქტები?
- მოსწავლეებისათვის გასაგები იყო მათ წინაშე დასახული ამოცანები?
- როგორ მოხერხდა ამოცანების ჩართვა სწავლის პროცესში?
- როგორ ვეხმარებოდი ჩემს მოსწავლეებს?
- როგორ მოხდა შედეგების დემონსტრირება?
- როგორ აწარმოებდნენ მოსწავლეები შექმნილი ცოდნის, მათ მიერვე გაკეთებული აღმოჩენების შესახებ ჩანაწერებს?
- სხვა კითხვები?

მსგავსი კითხვარის გამოყენება შედეგი აქვს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ეს ხდება სწავლებისა და მისი ეფექტების შესახებ მყარი, მეცნიერულად დადასტურებული და ემპირიული კვლევით გამყარებული ცოდნის საფუძველზე. ყველა სხვა დანარჩენ შემთხვევაში, მოცემულ კითხვებზე პასუხის გაცემის შედეგი მხოლოდ იძულებით შეიძლება განხორციელებულ მოქმედება იყოს და მეტი არაფერი. გარდა ამისა, მსგავსი კითხვარების უმეტესობა მოიცავს სხვადასხვა ასპექტს, მაგრამ მათში არ არის სრულად შესული ყველა ის ასპექტი, რომელმაც შესაძლებელია თავი იჩინოს გაკვეთილის მსვლელობისას. აქედან გამომდინარე, კითხვარების გამოყენებისას, დიდი მნიშვნელობა

აქვს იმას, რომ არ დავეყრდნოთ მხოლოდ მათ და გავითვალისწინოთ, რომ გაუთვალისწინებელი გარემოებებიც შეიძლება გამოიკვეთოს.³⁶

---

³⁶ გ.ე. ზეკერი (1998 წელი), Unterricht auswerten und beurteilen, Beltz, Weinheim.

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 9: ჟურნალბთან, სააღრიცხვო ჟურნალბთან, პორტფოლიოებთან მუშაობა³⁷

მასწავლებელთა თვითშეფასების საუკეთესო მეთოდს წარმოადგენს სწავლების შეჯამება ჟურნალბის, სააღრიცხვო ჟურნალბისა და პორტფოლიოების გამოყენებით, რაც საუკეთესო საფუძველია დიდაქტიკისა და პედაგოგიურ საკითხებზე საუბრების დასაწყებად.

ჟურნალი

ჩვეულებრივ, ჟურნალი შედგენილია იმგვარად, რომ დიალოგის წარმოების საშუალებას იძლევა (იმავე საგნის სხვა მასწავლებელთან, სხვა სკოლის მასწავლებელთან და ა.შ.). მასწავლებელი ჟურნალს აწარმოებს დღიურის სტილში, სადაც შეაქვს ინფორმაცია საკუთარი გამოცდილების შესახებ, პირადი ინტერპრეტაციები და დამოკიდებულებები კონკრეტული გაკვეთილის, ქცევის ან ურთიერთობის ფორმის შესახებ, რომელიც მან გამოავლინა. ჟურნალში გათვალისწინებულია ადგილი ისეთი ტიპის ინფორმაციის შესატანად, როგორცაა, როგორც პირადი, ასევე, სხვების მიერ გაკეთებული შენიშვნები და ინტერპრეტაციები; და სწავლებისა და სწავლის პროცესების შესახებ ისეთი კითხვები და მოსაზრებები, რომლებიც ემთხვევა სხვა მასწავლებლების მოსაზრებებს, საუკეთესო საფუძველს ქმნის საკითხებზე მსჯელობის წამოწყებისათვის. დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების გაკვეთილების შეჯამების პროცესში რეკომენდებულია მსჯელობა და მოსაზრებების გაცვლა-გამოცლა იმ მასწავლებელთან, რომელიც ასევე კარგად ერკვევა დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პრინციპებში.

³⁷წინამდებარე სამუშაო ფურცელში რეკომენდებული მეთოდები შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას მოსწავლეების მიერაც, და წარმოადგენს სხვადასხვა ევროპული ქვეყნის სწავლებისა და სწავლის კულტურაში გამოყენებულ საერთო ინსტრუმენტს.

სააღრიცხვო ჟურნალი

სააღრიცხვო ჟურნალში პროცესები აღიწერება ყოველგვარი კომენტარებისა და პირადი შენიშვნების გარეშე. მასწავლებელს შეუძლია, მოგვიანებით გაეცნოს სააღრიცხვო ჟურნალში შეტანილ ფაქტებს და გააკეთოს შესაბამისი დასკვნები. ამ თვალსაზრისით, სააღრიცხვო ჟურნალი შეიძლება შევადაროთ დღიურს ან ჟურნალს, სადაც არ არის წარმოდგენილი პირადი ინტერპრეტაციისა და დიალოგის ელემენტები. სააღრიცხვო ჟურნალის გამოყენების არსი ისაა, რომ მასწავლებელი მოკლე პერიოდის შემდეგ გაეცნოს იქ შეტანილ ინფორმაციას. ვინაიდან სააღრიცხვო ჟურნალში შედის შენიშვნები და კომენტარები, გარკვეული პერიოდის შემდეგ რთული ხდება გაკვეთილის ელემენტების მეხსიერებაში აღდგენა.

პორტფოლიო

მასწავლებლის პორტფოლიო წარმოადგენს მასალათა ნაკრებს, რომელსაც აღგენს მასწავლებელი. დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების თვალსაზრისით, პორტფოლიოს დანიშნულებაა მასწავლებლის წარმატებებისა და იმ სფეროების გამოვლენა, რომელიც დახვეწასა და გამოსწორებას საჭიროებს. პორტფოლიო წარმოადგენს ინსტრუმენტს, რომელიც ავლენს მასწავლებლის კომპეტენციებს კონკრეტულ სფეროებში. თანამდროვე მასწავლებელთა მომზადებისა და წვრთნის პროგრამებში გამოყენებული პორტფოლიოები მასწავლებელთა კვალიფიკაციის ზოგად ინსტრუმენტად არის წარმოდგენილი. მეორე მხრივ, პორტფოლიო წარმოადგენს მასწავლებლის მოღვაწეობის შემაჯამებელ ინსტრუმენტს. მისი საშუალებით შესაძლებელია ჩატარებული გაკვეთილების ეფექტურობის, გამოყენებული მეთოდების, მასწავლებლის მოსწავლეებთან ურთიერთობის და ა.შ. როგორც შეფასება, ასევე, კრიტიკა. ინფორმაცია, რომელიც შეიძლება მოცემული იყოს პორტფოლიოში, მოიცავს:

- მასწავლებლის მოკლე ბიოგრაფიას;
- კლასის აღწერას;
- გაკვეთილისათვის შერჩეული მასალას (მათ შორის სამუშაო ფურცლები, მასალა მოსწავლეებისათვის);
- მასწავლებლის მიერ შეფასებული მოსწავლეების ნამუშევრებს;

- ტესტების შედეგებს (იმ შემთხვევაში, თუ გამოიყენება ტესტები);
- მასწავლებლის პირად მოსაზრებას დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების გაკვეთილებზე;
- მასწავლებლებისა და კოლეგების მოსაზრებებს, რომლებიც დაესწრნენ ამ მასწავლებლის მიერ ჩატარებულ, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების გაკვეთილებს;
- პროექტის ამსახავ დოკუმენტაციას, იმ შემთხვევაში, თუ მასწავლებლის ინიციატივით განხორციელდა რაიმე პროექტი, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ფარგლებში.

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 10: თანამშრომლობაზე დაფუძნებული სწავლება და წყვილებში მუშაობის შემოწმება

რა თქმა უნდა, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების გაკვეთილების ერთობლივი დაგეგმვა კოლეგა-მასწავლებელთან ერთად სასარგებლოა როგორც ინფორმაციის გაცვლისა და კოორდინაციის, ასევე, კლასის განვითარების თვალსაზრისით, მათ შორის, ამ პროცესების ეფექტურობის შეფასების თვალსაზრისით.³⁸ ერთობლივი, თანამშრომლობითი გაკვეთილების დაგეგმვა შეიძლება შემოიფარგლებოდეს მხოლოდ გაკვეთილის მომზადებით (რისი პრაქტიკაც მრავალ ქვეყანას გააჩნია), ან შესაძლებელია მიზნად ისახავდეს ერთობლივ სწავლებას (გუნდური სწავლება). ევროპული ქვეყნების მასწავლებელთა მომზადების ინსტიტუტებში უპირატესობას ანიჭებენ გაკვეთილის დაგეგმვასა და სწავლებაში თანამშრომლობის შესახებ ინიციატივას. ამგვარი სწავლების კულტურის ჩამოყალიბებას საკმაოდ დრო სჭირდება.

ამოუცნობ ფენომენად რჩება ის ფაქტი, რომ ბევრი მასწავლებელი არც თუ ერთუზიანებით ეკიდება თავის კოლეგასთან ერთად მუშაობის ინიციატივას.³⁹ შესაძლებელია ამის მიზეზი აპრობირებული მეთოდის არარსებობა იყოს. ან ის, რომ მასწავლებლებს მეტი დროის გატარება მოუწევთ სკოლაში. ან ის, რომ მასწავლებლები გარკვეული შიშით ხვდებიან და გაურბიან კოლეგების მიერ შეფასებას.

გაკვეთილის ერთობლივი დაგეგმვისა და ერთობლივი სწავლების ერთ-ერთ ფორმას წარმოადგენს ჯგუფური დასწრება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების გაკვეთილებზე, რაც ასევე დროის დაზოგვის საშუალებაც არის. შეგიძლიათ ისარგებლოთ ქვემოთ მოყვანილი რეკომენდაციებით:⁴⁰

³⁸ა. ჰელმკე (2003 წელი), "Unterrichtsevaluation: Verfahren und Instrumente", Schulmanagement, 1, 8-11.

³⁹ა. ჰელმკე (2003 წელი), "Unterrichtsevaluation: Verfahren und Instrumente", Schulmanagement, 1, 8-11.

⁴⁰ბ. კლიპერტი (2000 წელი), Padagogische Schulentwicklung. Planungs- und Arbeitshilfen zur Forderung einer neuen Lernkultur, Beltz, Weinheim.

<p>ჯგუფის მოცულობა:</p>	<p>სამი მასწავლებელი ერთმანეთის გაკვეთილებს ესწრება სემესტრში ორჯერ (სემესტრში თითოეული მასწავლებლის ორ გაკვეთილს ესწრება ორ-ორი მასწავლებელი; თითოეულ მასწავლებელს სემესტრის განმავლობაში უწევს დაესწროს სხვა მასწავლებლების მიერ ჩატარებულ ოთხ გაკვეთილს.</p>
<p>ორგანიზება:</p>	<p>სამი მასწავლებელი ერთად ადგენს გაკვეთილებზე დასწრების გეგმას, არსებული განრიგის მიხედვით, სკოლის ადმინისტრაციისაგან მითითებების გარეშე.</p>
<p>სასკოლო საგანი:</p>	<p>მასწავლებლები ესწრებიან და აკვირდებიან ერთმანეთის მიერ ჩატარებულ გაკვეთილებს დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში. მნიშვნელობა არ აქვს იმას, თუ რა ძირითადი საგანი მიჰყავს სკოლაში მასწავლებელს.</p>
<p>ჯგუფის შედგენა:</p>	<p>ერთ ჯგუფად გაერთიანება შესაძლებელია პირადი კეთილგანწყობის საფუძველზე, რაც ურთიერთნდობის გარანტი შეიძლება იყოს.</p>
<p>მეთოდისტის ამოცანა:</p>	<p>მეთოდისტის ფუნქციაა, თვალყური ადევნოს გაკვეთილებზე დასწრების სიხშირეს. მეთოდისტი არ მონაწილეობს მასწავლებლების მიერ გაკვეთილების შესახებ წამოჭრილი საკითხების განხილვაში.</p>
<p>თემატიკა:</p>	<p>კითხვები, რომლებიც შესაძლებელია გაჩნდეს ერთმანეთის გაკვეთილებზე დასწრებისას, შესაძლებელია უკავშირდებოდეს მასწავლებლების განსხვავებულ ინტერესებსა და დამოკიდებულებებს: ა) მასწავლებელს სურს, მოისმინოს კოლეგების კომენტარი გარკვეულ საკითხებზე, ბ) სურს ახალი მეთოდისა ან აქტივობის შემოტანა, რომლის შეფასებაც არის საჭირო, ან გ) შეფასდეს პედაგოგიკური პრინციპები (მაგალითად, სკოლის პროგრამაში ფორმულირებული).</p>

არსებობს მთელი რიგი მიზეზებისა, რატომაც დაინერგოს ერთობლივი მუშაობისა და გაკვეთილებზე ჯგუფური დასწრების პრაქტიკა, ისევე როგორც გაკვეთილის ერთობლივი დაგეგმვისა და ერთობლივი სწავლების ელემენტი. დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების, სხვა მასწავლებლის მიერ ჩატარებულ გაკვეთილებზე დაკვირვებით, მასწავლებელი იძენს გარკვეულ გამოცდილებას და იყენებს მას საკუთარი გაკვეთილების ჩატარებისას. ეს პრაქტიკა მხოლოდ სხვისი შეფასების ინსტრუმენტს კი არ წარმოადგენს, არამედ სწავლების საკუთარი სტილისა და მეთოდების გაუმჯობესების ინსტრუმენტადაც გვევლინება.

ამ ელემენტების შემოტანის აუცილებლობა შემდეგი მიზეზებით არის განპირობებული:⁴¹

- იმის სწავლა, თუ როგორ ასწავლო, უფრო ეფექტურია რეალურ სიტუაციაში, ვიდრე არარეალურ კლასში სწავლების პროცესზე ერთობლივი მსჯელობის დროს.
- არსებობს უამრავი დეტალი, რომელთა მარტივი ახსნაც შეუძლებელია გაკვეთილის შესახებ მსჯელობის დროს, როგორცაა, ყოველდღიური საქმიანობა, სხეულის ენა, მიმიკა, ქცევა კომუნიკაციის დროს და ა.შ.
- ხედვის შეცვლა და გაკვეთილზე შორიდან დაკვირვება საკუთარი სწავლების პრაქტიკის გადახედვის საშუალებას იძლევა.
- გაკვეთილზე მხოლოდ დაკვირვებისას, მასწავლებელს არ უწევს რაიმეს კეთება, რის შედეგადაც მას ეძლევა დეტალების აღქმისა და მათზე დაფიქრების საშუალება.
- სხვა მასწავლებლის მიერ ჩატარებული ყოველი გაკვეთილიდან შესაძლებელია მთელი რიგი მოსაზრებებისა და იდეების აღება, საკუთარ პრაქტიკაში გამოსაყენებლად. პიროვნული თავისებურებებისა და სწავლების სტილის მრავალფეროვნება საინტერესო მასტიმულირებელ წყაროს წარმოადგენს მასწავლებლისათვის, რომლის მიღებაც არ ხდება გაკვეთილის ჩატარებისა და გაკვეთილისათვის მზადების დროს.

⁴¹ ტ. ლუდერსი (2001 წელი), *Qualitat im Mathematikunterricht der Sekundarstufe I und II*, კორნელსენი, ბერლინი.

— სწავლის პროცესში კლასზე და გაკვეთილის დაგეგმვისა და მისი მომზადების ყველა ელემენტზე დაკვირვება გულისხმობს მსჯელობას სწავლების დიდაქტიკისა და მეთოდის საკითხებზე, რაც სკოლის განვითარების ნაწილს წარმოადგენს და რომელიც მასწავლებლის დონეზე იღებს სათავეს.

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 11: დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების შეფასება სკოლებში

დემოკრატია არ წარმოადგენს ავტომატურ მექანიზმს. დემოკრატია, ერთი მხრივ, ისტორიული მონაპოვარია, ძველი დროის დემოკრატიული ქვეყნების მეშვეობით და, მეორე მხრივ, ხანგრძლივი პროცესის შედეგი, რომელიც დიდად არის დამოკიდებული ქვეყანაში არსებულ სიტუაციაზე. დემოკრატიული მიდგომები და დამოკიდებულებები ბუნებრივად არ გვეძლევა, არამედ იქმნება ცალკეული პიროვნების მიერ, სოციალურ კონტექსტში, ოჯახსა თუ სკოლაში მიღებული გამოცდილებების საშუალებით. შეუძლებელია დემოკრატიის სწავლა მხოლოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების გაკვეთილებზე. დემოკრატია თავს უნდა იჩენდეს სკოლის სხვადასხვა, ფორმალურ თუ არაფორმალურ სტრუქტურებში. აქედან გამომდინარე, სკოლას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება მყარი დემოკრატიული საზოგადოების ჩამოყალიბებაში. უფრო მეტიც, „დემოკრატიული სტრუქტურის მქონე და დემოკრატიული პრინციპებით ფუნქციონირებადი სკოლა არა მხოლოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებას უწყობს ხელს და ამზადებს მოსწავლეებს, რათა მათ სათანადო ადგილი დაიკაონ საზოგადოებაში და ჩამოყალიბდნენ აქტიურ მოქალაქეებად, არამედ ამ პრინციპების ერთგული სკოლა წარმოადგენს უფრო ეფექტურ ინსტიტუციას, სადაც მაღალია ენთუზიაზმი და ასპარეზი ეძლევა შემოქმედებით მოღვაწეობას.⁴²

სკოლების შეფასება შესაძლებელია გარკვეული კრიტერიუმებით, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელია როგორც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ხარისხის შემოწმება, ასევე სკოლაში ადამიანის უფლებათა და დემოკრატიის ღირებულებების დაცვის ხარისხის კონტროლი. ეს კი მიიღწევა თვითშეფასების პრაქტიკის გამოყენებით.

⁴²ევროპის საბჭო (2007 წელი), სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, სტრასბურგი, გვ. 6.

სკოლებში დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ხარისხის შეფასებისათვის საჭიროა მაჩვენებლები, რომლებიც სხვადასხვა სფეროს შემოწმებას ემსახურება. ძირითად სამ სფეროს წარმოადგენს:⁴³

- სასწავლო პროგრამა, სწავლება და სწავლა;
- სკოლის გარემო და ეთოსი;
- მართვა და განვითარება.

გარდა ამისა, მოცემული მაჩვენებლების მიხედვით დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება წარმოადგენს როგორც სკოლის პოლიტიკისა და სკოლის ორგანიზების, ასევე, პედაგოგიური პროცესების წამყვან პრინციპს.

წინამდებარე სახელმძღვანელოში შესულია ინსტრუმენტთა ჩამონათვალი, რომელიც არა მარტო გარე დამკვირვებლების მიერ შეფასებას, არამედ სკოლის თვითშეფასებას ემსახურება, სკოლაში მიმდინარე პროცესებში ჩართული ყველა პირის მონაწილეობით. თვითშეფასება, ამ თვალსაზრისით, აღიქმება არა როგორც პროცესის დასასრული, არამედ, როგორც თვითგანვითარებისა და პროგრესისაკენ მიმავალი გზის დასაწყისი.

დემოკრატიული მმართველობის თვალსაზრისით სკოლის შეფასების შესახებ დეტალური ინფორმაციისათვის იხილეთ წინამდებარე თავში მოცემული სამუშაო ფურცლები 12-დან 18-ის ჩათვლით.

---

⁴³ევროპის საბჭო (2005 წელი), სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, სტრასბურგი.

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 12: დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ხარისხის მაჩვენებლები სკოლებში

ევროპის საბჭოს ინსტრუმენტი, „სკოლებში დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლების ხარისხის უზრუნველყოფა“, მოიცავს ზემოთ ხსენებულ მაჩვენებლებს, რომლებიც იყოფა ქვეთემებად და მინიშნებებად, რომლებიც ასახავს სკოლებში დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების სასურველ ხარისხს. მოცემული კრიტერიუმები გამოიყენება სკოლებში დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების თვალსაზრისით არსებული სიტუაციის განხილვისა და შეფასების მიზნით. მათი საშუალებით შესაძლებელია სკოლაში დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების თვალსაზრისით არსებული სიტუაციის შედარება დასახულ და სასურველ მიზნებთან.

ქვემოთ მოცემული ცხრილი, რომელიც ზემოთ ხსენებული ინსტრუმენტის ნაწილს წარმოადგენს, შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას სკოლაში დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების თვალსაზრისით არსებული სიტუაციის ხარისხის მაჩვენებლების მიხედვით შეფასებისას.⁴⁴

სფერო	ხარისხის მაჩვენებელი	ქვეთემები
სასწავლო პროგრამა, სწავლება და სწავლა	მაჩვენებელი 1 სკოლის მიზნები, სტრატეგიები და პროგრამები შესაბამის ნიადაგს ქმნის დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების განსახორციელებლად?	<ul style="list-style-type: none"> • სკოლის პოლიტიკური კურსი • სკოლის განვითარების დაგეგმვა დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების თვალსაზრისით • დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება და სასკოლო პროგრამა • დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების კოორდინირება
	მაჩვენებელი 2	<ul style="list-style-type: none"> • დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის

⁴⁴2005 წელს, როდესაც შემუშავდა მოცემული ინსტრუმენტი, ცხრილში მოცემული მაჩვენებლები წარმოადგენდა მაჩვენებლებს, რომლებიც ესადაგებოდა მხოლოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებას. ვინაიდან დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებას დაემატა ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება, ჩვენ შესაბამისი დამატებები შევიტანეთ ცხრილში, რომელიც წინამდებარე სახელმძღვანელოშია მოცემული.

	დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებაში ჩაბმული მოსწავლეები და მასწავლებლები იყენებენ ამ სწავლების პრინციპებს ყოველდღიურ პრაქტიკაში, როგორც სკოლაში, ასევე საკლასო ოთახში?	<p>უფლებათა შესახებ სწავლების შედეგები</p> <ul style="list-style-type: none"> • სწავლებისა და სწავლის მეთოდები და პროცესები • დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მონიტორინგი
	მაჩვენებელი 3 სკოლაში მოქმედი შეფასების სისტემა და პრაქტიკა შეესაბამება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებას?	<ul style="list-style-type: none"> • გამჭვირვალობა • სამართლიანობა • გაუმჯობესება
სკოლის გარემო და ეთოსი	მაჩვენებელი 4 სკოლის ეთოსი ადეკვატურად ასახავს დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პრინციპებს?	<ul style="list-style-type: none"> • დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პრინციპებისა და ღირებულებების გამოყენება ყოველდღიურ ცხოვრებაში • ურთიერთობები და მმართველობის ფორმა • მონაწილეობისა და თვითგამოხატვის შესაძლებლობები • კონფლიქტის გადაჭრის, ძალადობის, დაშინებისა და დისკრიმინაციის გამოვლინებასთან გამკლავების პროცედურები, მათ შორის, დისციპლინის პოლიტიკა
მმართველობა და განვითარება	მაჩვენებელი 5 გააჩნია სკოლას ეფექტური ხელმძღვანელობა, რომელიც ეფუძნება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პრინციპებს?	<ul style="list-style-type: none"> • ხელმძღვანელობის სტილი • გადაწყვეტილების მიღება • საერთო პასუხისმგებლობა, თანამშრომლობა და გუნდური მუშაობა • გულისხმიერება
	მაჩვენებელი 6 გააჩნია სკოლას განვითარების მკაფიოდ ჩამოყალიბებული გეგმა, რომელიც ასახავს დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პრინციპებს?	<ul style="list-style-type: none"> • მონაწილეობა და ჩართულობა • პროფესიული და ორგანიზაციული განვითარება • მართვა და რესურსები • თვითშეფასება, მონიტორინგი და ანგარიშგაღებულება

(ევროპის საბჭო, სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, 2005 წელი, გვ. 58)

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 13: დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ძირითადი პრინციპები

„დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება დინამიური, ყოვლისმომცველი და წინსვლაზე ორიენტირებული კონცეფციაა. მისი საშუალებით მკვიდრდება იდეა, რომ სკოლა წარმოადგენს საზოგადოებას, სადაც სწავლა და სწავლება დემოკრატიულ საზოგადოებაში ცხოვრებისათვის მომზადებას ემსახურება, რაც სცდება ნებისმიერი კერძო სასკოლო საგნის, სკოლის კედლებში განხორციელებული სწავლებისა თუ მასწავლებელსა და მოსწავლეს შორის ტრადიციული ურთიერთობების ფარგლებს“ (ევროპის საბჭო, სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, 2005 წელი, გვ. 58).

ღირებულებები, დამოკიდებულებები და ქცევა

როგორც წინამდებარე სახელმძღვანელოს პირველ ნაწილში იყო აღნიშნული, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება, უპირველეს ყოვლისა, ითვალისწინებს ღირებულებების, დამოკიდებულებებისა და ქცევის შეცვლას. როგორც ნებისმიერი შეფასებისას, იქნება ეს მოსწავლეების, მასწავლებლებისა თუ სკოლის შეფასება, შეფასების კრიტერიუმები, როგორცაა ღირებულებები და დამოკიდებულებები, სიფრთხილით მოპყრობას მოითხოვს, ვინაიდან მათთან არის დაკავშირებული სუბიექტური ინტერპრეტაციის საფრთხე. გარდა ამისა, ღირებულებები და დამოკიდებულებები არა მარტო აშკარად ვლინდება პირდაპირი ქცევის სახით, არამედ საფუძვლად უდევს სკოლაში მიმდინარე პროცესებს, მის შიგნით და გარეთ მიმდინარე კომუნიკაციების ფორმებსა და მისი ორგანიზების ფორმას.

მონაცემების შეგროვება

სკოლებში დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების შეფასება სხვადასხვა გზით არის შესაძლებელი. დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების მაჩვენებლები მხოლოდ

ზოგად ჩარჩოებს ქმნის, რომლის ფარგლებშიც შესაძლებელია დამადასტურებელი ფაქტების შეგროვების სხვადასხვა გზის განსაზღვრა ან ინფორმაციის მოპოვების სხვადასხვა მეთოდის შემუშავება.

ამ მიზნის მისაღწევად, შეგიძლიათ ისარგებლოთ ქვემოთ მოცემული კითხვებით (ევროპის საბჭო, სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, 2005 წელი, გვ. 81).

- **რა:** რა ტიპის ინფორმაცია და მასალა უნდა მოვიძიოთ?
  - სკოლის ორგანიზების ფორმა
  - ღირებულებები, რომლებიც დომინირებს საკლასო გარემოში
  - ძირითად კონცეფციათა გაგების ხარისხი
  - ხელმძღვანელობის ურთიერთობა სკოლის პერსონალთან და ა.შ.
- **სად:** დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების რომელ ელემენტს შეესაბამება მოცემული მაჩვენებელი ან ქვეთემა და სად უნდა ვეძიოთ დამადასტურებელი ფაქტები?
  - საკლასო გარემოში მიმდინარე სწავლების პროცესი
  - დილის შეხვედრა
  - ჯგუფური სამუშაო დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების გაკვეთილებზე
  - სკოლის ზეიმი
  - სკოლის ფარგლებში გახორციელებული პროექტისათვის განკუთვნილი კვირა და ა.შ.
- **მასალა:** რომელი დოკუმენტებიდან შეიძლება მივიღოთ საჭირო ინფორმაცია?
  - სკოლის პოლიტიკის ამსახველი დოკუმენტი
  - სასკოლო პროგრამა
  - სკოლის წესდება
  - მოსწავლეთა ქარტია
  - მასწავლებელთა ეთიკის კოდექსი და ა. შ.
- **ვინ:** რომელ დაინტერესებულ პირს ან პირთა ჯგუფს შეუძლია მოგვაწოდოს საჭირო ინფორმაცია?
  - მოსწავლეები

- მასწავლებლები
  - მშობლები
  - ადგილობრივი ადმინისტრაცია
  - არასამთავრობო ორგანიზაციები და ა.შ.
- **როგორ:** როგორ უნდა განხორციელდეს მონაცემთა შეგროვება, რა მეთოდი უნდა იქნეს გამოყენებული მონაცემთა შეგროვებისათვის?
- კითხვარები
  - საკვლევო ჯგუფი
  - განხილვები
  - ინდივიდუალური ინტერვიუები
  - დაკვირვება და ა.შ.

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 14: სკოლების თვითშეფასებასთან დაკავშირებული ინსტრუქციები

როდესაც სკოლა იღებს გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, რომ აწარმოოს თვითშეფასება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების თვალსაზრისით, აუცილებელია იმის გათვალისწინება, რომ პროცესი ხანგრძლივი იქნება და შესაძლებელია სასკოლო წელიც მოიცვას. ასევე, გასათვალისწინებელია, რომ აღნიშნულ პერიოდში შეიძლება სკოლა მრავალი გამოწვევის წინაშე დადგეს, რაც სხვადასხვა ღონისძიებისა და ქმედების გახორციელებას მოითხოვს.

ქვემოთ მოცემული ჩამონათვალის სახით, რომელიც აღებულია დოკუმენტიდან „სკოლის დემოკრატიული მმართველობის ხარისხის უზრუნველყოფა“ (ევროპის საბჭო, სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, 2005 წელი, გვ. 73), გაწვდით ინსტრუქციებს სკოლების თვითშეფასებასთან დაკავშირებით:⁴⁵

- ყველა მონაწილის ინფორმირებულობის დონის ამაღლება და დარწმუნება იმაში, რომ სკოლის ფარგლებში განხორციელებული თვითშეფასების პროცესი, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების თვალსაზრისით, აუცილებლობით არის განპირობებული და პიროვნული, პროფესიული და სკოლის პროგრესის საშუალებას წარმოადგენს;
- ყველა მონაწილის ინფორმირება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების შეფასების ჩარჩოებისა და მიზნების თაობაზე.
- როგორც პროცესებში მონაწილე მხარეებთან, ასევე სპეციალისტებთან კონსულტაციების საშუალებით, თვითშეფასების ყველაზე ადეკვატური მიდგომის შერჩევა;
- ქმედითი და საიმედო შეფასების ინსტრუმენტის შემუშავება (როგორცაა კითხვარები, ინტერვიუებისათვის განკუთვნილი კითხვები), განათლების

⁴⁵2005 წელს, როდესაც შემუშავდა მოცემული ინსტრუმენტი, ცხრილში მოცემული მაჩვენებლები წარმოადგენდა მაჩვენებლებს, რომლებიც ესადაგებოდა მხოლოდ დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებას. ვინაიდან დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებას დაემატა ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება, ჩვენ შესაბამისი დამატებები შევიტანეთ ცხრილში, რომელიც წინამდებარე სახელმძღვანელოშია მოცემული.

კვლევითი ინსტიტუტებიდან ან მასწავლებელთა განვითარების ცენტრებიდან მოწვეული სპეციალისტების დახმარებით;

- სკოლის პერსონალისა და პროცესებში მონაწილე სხვა მხარეების მომზადება შეფასების პროცესისათვის, რაც გულისხმობს მათთვის ინსტრუქციებისა და მითითებების მიწოდებას შეფასების ინსტრუმენტების გამოყენებასთან დაკავშირებით;
- სამართლიანი, პატიოსანი, ნდობით განმსჭვალული, ინკლუზიური და ანგარიშვალდებულებითა და პასუხისმგებლობით აღსავსე გარემო, ადეკვატური შედეგების უზრუნველსაყოფად.

- ისეთი გარემოებების აღმოჩენა და აღმოფხვრა, რომელიც ხელს უშლის შეფასების პროცესს.
- თვითშეფასების, როგორც სწავლის პროცესის გამოწვევის აღქმა და მიღება.
- შეფასებისათვის საჭირო ცოდნის შეძენა და უნარების განვითარება.
- პროცესში მონაწილე ყველა მხარის მობილიზება სკოლის გაუმჯობესების საქმეში მონაწილეობის მისაღებად.

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 15: სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეთა ჩართვა სკოლებში დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების შეფასების პროცესში

როდესაც სკოლა იღებს გადაწყვეტილებას იმის თაობაზე, რომ აწარმოოს თვითშეფასება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების თვალსაზრისით, საჭიროა პროცესების დაგეგმვა და კარგი ორგანიზება. საუკეთესო შემთხვევაში, ერთი პირი უნდა ხელმძღვანელობდეს და აწარმოებდეს მთლიანი პროცესის მართვას. უმეტეს შემთხვევაში, ამ ვალდებულებას თავის თავზე იღებს სკოლის დირექტორი ან პირი, რომელიც სპეციალურად ამ ვალდებულების შესასრულებლად არის დანიშნული. პასუხისმგებელი პირი უნდა აცნობიერებდეს, რომ აღნიშნული პროცესის მართვა მოითხოვს კოორდინირების მაღალ დონესა და საშუალებების მობილიზებას და არა განკარგულებების გაცემას. როგორც ეს აღნიშნული იყო სკოლების თვითშეფასებასთან დაკავშირებულ ინსტრუქციებში (სამუშაო ფურცელი 14), თვითშეფასების პროცესის შეფერხება დაუშვებელია მასწავლებლებისა და მოსწავლეების მიმართ ძალაუფლებისა და კონტროლის ბერკეტების გამოყენებით.

აქედან გამომდინარე, საჭიროა მიდგომა, რომელიც გულისხმობს ჩართულობასა და თანამშრომლობას (ევროპის საბჭო, სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, 2005 წელი, გვ. 74).

ქვემოთ მოცემულ ჩამონათვალში შესულია რეკომენდაციები პროცესებში სხვადასხვა მხარის ჩართვასთან დაკავშირებით.

შემფასებელი გუნდის შექმნა

შემფასებელი გუნდი უნდა მოიცავდეს შვიდიდან ცხრა ადამიანს. გუნდში წარმოდგენილი უნდა იყოს სკოლის დირექტორი, ერთი ან ორი მასწავლებელი, ერთი ან ორი მოსწავლე, სკოლის მრჩეველი (ზოგიერთ შემთხვევაში, სკოლის მრჩეველს წარმოადგენს მეთოდისტი ან სკოლის ფსიქოლოგი), ერთი მშობელი, ერთი ადგილობრივი საზოგადოების წარმომადგენელი (ან რომელიმე არასამთავრობო

ორგანიზაციის წარმომადგენელი) და ერთი წარმომადგენელი განათლების კვლევითი ინსტიტუტიდან ან მასწავლებელთა განვითარების ცენტრიდან.

შემფასებელი გუნდის მოვალეობაში შედის (ევროპის საბჭო, სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, 2005 წელი, გვ. 75 f):

- შეფასების ინსტრუმენტების მომზადება;
- სკოლის პერსონალის მომზადება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების შეფასების წარმოების ტექნიკისა და შეფასების ინსტრუმენტების გამოყენებისათვის;
- შეფასების პროცესის სრული პერიოდის განმავლობაში, შემფასებლებისათვის ინფორმაციის მიწოდება და რჩევა-რეკომენდაციების მიცემა;
- შედეგების ანალიზი და ინტერპრეტირება, დაინტერესებულ ჯგუფებთან და მოწვეულ ექსპერტებთან თანამშრომლობითა და კონსულტაციებით;
- პროცესში მონაწილე მხარეებისათვის სხვადასხვა ფორმის ანგარიშების მომზადება;
- ანგარიშების გაცნობის შემდეგ, პროცესში მონაწილე მხარეების მიერ მოწოდებული კომენტარებისა და შემოთავაზებების გაცნობა და ანალიზი.

მნიშვნელოვანი შენიშვნა: ჩვეულებრივ, საჭიროა პროცესში მონაწილე სხვადასხვა მხარის მოსაზრებების მოძიება, მოსმენა და მათი შედარება (მაგალითად, პარალელური კითხვარების მომზადებისა და სხვადასხვა მხარის მიერ მათი შევსებით). გადამწყვეტი მნიშვნელობა, ამ კონტექსტში, მოსწავლეების მიერ გამოთქმულ მოსაზრებებს ენიჭება, დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების კომპეტენციების შეძენის თვალსაზრისით, როგორცაა საკუთარი მოსაზრების ჩამოყალიბება, კრიტიკული აზროვნება, პასუხისმგებლობა გაუმჯობესებასა და ცვლილებებთან დაკავშირებით (ევროპის საბჭო, სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, 2005 წელი, გვ. 77). ის, რაც უნდა გაითვალისწინოს შემფასებელმა გუნდმა, არის სწავლებისა და სკოლის შესახებ მოსწავლეების მიერ გამოთქმული „პოლიტიკურად მართებული“ მოსაზრებების ფენომენი. შეფასებაში გამოყენებული მეთოდების ნათლად განმარტებით, შესაძლებელია ამ ფენომენის გაუვნებელყოფა

(წყვილების მიერ წარმოებული ინტერვიუები, კითხვარები მკაფიოდ ჩამოყალიბებული კითხვებით, ვინაობის მითითების საჭიროების მოხსნა, კონფიდენციალურობა და ა.შ.).

მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 16: სკოლების მმართველობა და მართვა⁴⁶

სკოლის შეფასება ასევე შესაძლებელია იმაზე დაკვირვებით, თუ როგორ აისახება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლება სკოლის მართვის პროცესებზე, რასაც გულისხმობს ტერმინი „სკოლის დემოკრატიული მმართველობა“. ამ მიმართულებით საჭიროა განვიხილოთ ორი ტიპის პროცესი, რომელთა ერთმანეთისაგან გარჩევაც აუცილებლობას წარმოადგენს:

მმართველობა

მენეჯმენტი

სკოლისა და საგანმანათლებლო
სისტემების ღიაობა

„ჩვენ ვმართავთ პროცესებსა და პირებს, რომელთა ქმედებების სრულყოფილად პროგნოზირება შეუძლებელია.“

მმართველობის ტექნიკური და
ინსტრუმენტული განზომილება

„ჩვენ ვმართავთ პროცესებსა და პირებს, რომელთა ქმედებების პროგნოზირება მარტივად არის შესაძლებელი.“

ჩვენ ვაწარმოებთ მოლაპარაკებებს, ვცდილობთ დავარწმუნოთ, მივდივართ გარიგებებზე, ვიყენებთ ზეწოლას და ა.შ. ვინაიდან ჩვენ არ გვაქვს სრული კონტროლი მათზე, ვისაც ვმართავთ.

ჩვენ ვიძლევი ინსტრუქციებსა და განკარგულებებს, ვინაიდან მივიჩნევთ, რომ გვაქვს ამგვარი ქმედების გახორციელების კანონის ძალით მინიჭებული ძალაუფლება.

მენეჯმენტი, აქედან გამომდინარე, ასახავს სკოლასა და საგანმანათლებლო სისტემაში არსებულ ორგანიზაციულ ასპექტებსა და როგორც ტექნიკურ, ასევე ინსტრუმენტალურ

⁴⁶დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების თვალსაზრისით სკოლების შეფასების მაჩვენებლები მოწოდებულია წინამდებარე თავის სამუშაო ფურცელში 11.

განზომილებებს. სკოლებში უფრო და უფრო ღია პროცესების შემოტანასთან ერთად, რომლებიც განსხვავებული საჭიროებებითა და ინტერესებით ხასიათდება, გამოიყენება ტერმინი „მმართველობა“ (ევროპის საბჭო, სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, 2007 წელი, გვ. 9).

სკოლის დემოკრატიული მმართველობის დადებითი შედეგები შემდეგნაირად შეიძლება ჩამოყალიბდეს (ევროპის საბჭო, სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, 2007 წელი, გვ. 9).

- დისციპლინის გაუმჯობესება;
- კონფლიქტების შემცირება;
- სკოლის კონკურენტუნარიანობა;
- მყარი დემოკრატიული საზოგადოების მომავლის უზრუნველყოფა.

დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების პრაქტიკის თვალსაზრისით, ასევე, თეორიასა და პრაქტიკას შორის და პოლიტიკურ კურსსა და დემოკრატიის დანერგვას შორის კავშირის თვალსაზრისით, სკოლაში არსებული მდგომარეობის შეფასებაში დაგეხმარებათ ქვემოთ მოცემული მატრიცა(ევროპის საბჭო, სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, 2005 წელი).

დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლებასთან დაკავშირებით, ყველა სკოლაში მოქმედებს სამი ძირითადი პრინციპი. ეს პრინციპებია:

- უფლებები და პასუხისმგებლობა;
- პროცესებში აქტიური მონაწილეობა;
- მრავალფეროვნების ჯეროვნად დაფასება.

ასევე, ყველა სკოლაში, არის ის ძირითადი სფეროები, სადაც ვლინდება ზემოთ ჩამოთვლილი პრინციპები. ეს სფეროებია:

- მმართველობა, ხელმძღვანელობა და საზოგადოების წინაშე ანგარიშვალდებულება;
- ღირებულებებზე ორიენტირებული განათლება;
- თანამშრომლობა, კომუნიკაცია და ჩართულობა: კონკურენტუნარიანობა;
- მოსწავლეების დისციპლინა.

როგორც მოცემული მატრიციდან ჩანს, ყველა ძირითად სფეროში, ძირითად პრინციპთა გამოხატულების სხვადასხვა დონე შეინიშნება.

	უფლებები და პასუხისმგებლობა	აქტიური მონაწილეობა	მრავალფეროვნების დაფასება
მმართველობა, ხელმძღვანელობა, მენეჯმენტი და საზოგადოების წინაშე ანგარიშვალდებულება			
ღირებულებებზე ორიენტირებული განათლება			
თანამშრომლობა, კომუნიკაცია და ჩართულობა			
მოსწავლეთა დისციპლინა			

მოცემულ მატრიცაზე სრულყოფილი ინფორმაციისათვის და მისით სარგებლობასთან დაკავშირებული ინსტრუქციების მისაღებად იხილეთ ინსტრუმენტი „სკოლების დემოკრატიული მმართველობა“ და ეწვიეთ ვებგვერდს www.coe.int/edc.

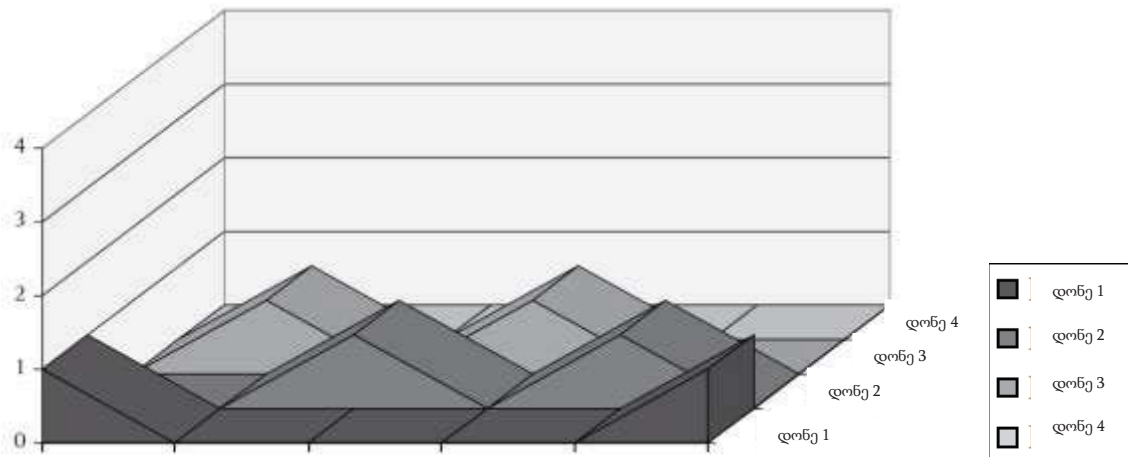
მოსწავლეების, მასწავლებლებისა და სკოლების შეფასება

სამუშაო ფურცელი 18: როგორ უნდა ვაწარმოოთ ანალიზი და როგორ განვმარტოთ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების შეფასების შედეგები

არსებობს შეფასების შედეგთა ანალიზის, კატეგორიებად დახარისხებისა და ინტერპრეტირების მრავალი გზა. სამუშაო ფურცელ 12-ში შემოთავაზებულ დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ხარისხის მაჩვენებელთა გამოყენებისას, ერთ-ერთ ყველაზე ეფექტურსა და მარტივ გზას წარმოადგენს დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების დადებითი და უარყოფითი მახასიათებლების იდენტიფიცირება. ამ მიზნით, ევროპის საბჭო გთავაზობთ ოთხი დონისაგან შემდგარი შკალის გამოყენებას და თითოეული მაჩვენებლის ადგილის განსაზღვრას ამ შკალის მიხედვით (ევროპის საბჭო, სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, 2005 წელი, გვ. 88).

- დონე 1 - ძალიან დაბალი მაჩვენებელი თითქმის ყველა სფეროში;
- დონე 2 - მეტი დაბალი მაჩვენებელი, ვიდრე მაღალი;
- დონე 3 - მეტი მაღალი მაჩვენებელი, ვიდრე დაბალი;
- დონე 4 - მაღალი მაჩვენებელი თითქმის ყველა სფეროში;

მსგავსი ანალიზის საფუძველზე მიღებული შედეგების წარმოდგენის ერთ-ერთი შესაძლო გზაა დიაგრამის გამოყენება, რომელიც დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების ზოგად სურათს წარმოგვიდგენს და, ამავე დროს, სხვადასხვა მაჩვენებელსაც მოიცავს. ქვევით მოცემულია ამგვარი დიაგრამის ნიმუში:

მაჩვენებელი 1 მაჩვენებელი 2 მაჩვენებელი 3 მაჩვენებელი 4 მაჩვენებელი 5 მაჩვენებელი 6

დასკვნების გაკეთებისას, საჭიროა ოთხი ძირითადი სფეროს გათვალისწინება (ევროპის საბჭო, სკოლების დემოკრატიული მმართველობა, 2005 წელი, გვ. 91). ეს სფეროებია:

- სკოლის ზოგადი მიღწევები დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა სწავლების თვალსაზრისით;
- სკოლაში არსებული მდგომარეობა ხარისხის თითოეული მაჩვენებლის მიხედვით;
- ყველაზე წარმატებული და ყველაზე წარუმატებელი ასპექტები, სკოლაში დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა სწავლების თვალსაზრისით;
- ყველაზე კრიტიკული ასპექტები, რომლებიც საფრთხეს უქმნის სკოლაში დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა სწავლების მომავალს.